

Організаційно-правове забезпечення функціонування даних механізмів буде розглянуто в наступних дослідженнях.

Список використаних джерел

1. **Дамаскин О.** Социальная политика Европейского Союза : уроки для России / О. Дамаскин. – М. : Междунар. отношения, 2005. – 138 с.
2. **Дьяченко В.** Концептуальні засади реформування системи соціальних послуг в Україні / В. Дьяченко // Соц. політика і соц. робота. – 2007. – № 1. – С. 5 – 16.
3. **Костецки М.** Становление «сервисной» экономики / Мишель Костецки // Маркетинг в России и за рубежом. – 2003. – № 4 (36). – С. 108 – 119.
4. **Кулачок Л. В.** Надання соціальних послуг в Україні: реалії та перспективи / Л. В. Кулачок // Право і безпека. – 2006. – № 5'3. – С. 125 – 127.
5. **Про соціальні послуги :** Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV // Відом. Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
6. **Сергеев А. Е.** Социальная политика Европейского союза на современном этапе: становление и развитие / А. Е. Сергеев // Известия Российского гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. – СПб., 2009. – № 93. – С. 99 – 102.
7. **Стратегія** реформування системи соціальних послуг : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 серп. 2012 р. № 556-р. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-р.
8. **Котлер Ф.** Маркетинг для государственных и общественных организаций / Ф. Котлер, Н. Ли. – СПб. : Питер, 2008. – 384 с.
9. **Хубулурі Е. І.** Государственное управление социальной защитой: маркетинговая модель / Е. И. Хубулурі. – Ростов н/Д. : СКАГС, 2010. – 365 с.

List of references

1. **Damaskin O.** Sotsialnaya politika Evropeyskogo Soyuz : uroki dlya Rossii / O. Damaskin. – M. : Mezhdunar. otnosheniya, 2005. – 138 s.
2. **Diachenko V.** Kontseptualni zasady reformuvannia systemy sotsialnykh posluh v Ukraini / V. Diachenko // Sots. polityka i sots. robota. – 2007. – № 1. – S. 5 – 16.
3. **Kostetski M.** Stanovlenie «servisnoy» ekonomiki / Mishel Kostetski // Marketing v Rossii i za rubezhom. – 2003. – № 4 (36). – S. 108 – 119.
4. **Kulachok L. V.** Nadannia sotsialnykh posluh v Ukraini: realii ta perspektyvy / L. V. Kulachok // Pravo i bezpeka. – 2006. – № 53. – S. 125 – 127.
5. **Pro sotsialni posluhy :** Zakon Ukrainy vid 19 cherv. 2003 r. № 966-IV // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2003. – № 45. – St. 358.
6. **Sergeev A. E.** Sotsialnaya politika Evropeyskogo soyuz na sovremennom etape: stanovlenie i razvitie / A. E. Sergeev // Izvestiya Rossiyskogo gos. ped. un-ta im. A. I. Gertsena. – SPb., 2009. – № 93. – S. 99 – 102.
7. **Stratehiia** reformuvannia systemy sotsialnykh posluh : skhvalena Rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 serp. 2012 r. № 556-r. – Rezhym dostupu : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-r.
8. **Kotler F.** Marketing dlya gosudarstvennykh i obschestvennykh organizatsiy / F. Kotler, N. Li. – SPb. : Piter, 2008. – 384 s.

9. **Hubuluri E. I.** Gosudarstvennoe upravlenie sotsialnoy zaschitoy: marketingovaya model / E. I. Hubuluri. – Rostov n/D. : SKAGS, 2010. – 365 s.

Надійшла до редколегії 07.04.14

УДК 35

Юрій РЕШЕТНИКОВ

Національна академія державного управління
при Президентіві України

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В РЕГУЛЮВАННІ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Аналізуються повноваження місцевих органів влади у сфері регулювання державно-конфесійних відносин в Україні.

Ключові слова: державно-конфесійні відносини, місцеві органи влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Юрій Решетников. Роль местных органов власти в регулировании государственно-конфессиональных отношений в Украине

Анализируются полномочия местных органов власти в сфере регулирования государственно-конфессиональных отношений в Украине.

Ключевые слова: государственно-конфессиональные отношения, местные органы власти, местные органы исполнительной власти, органы местного самоуправления.

Yurii Reshetnikov. The role of local authorities in adjusting of State-Church relations in Ukraine

The plenary powers of local authorities in the sphere of State-Church relations in Ukraine are analyzed.

Key words: State-Church relations, local authorities, local executive bodies, organs of local self-government.

Нарівні з центральними органами виконавчої влади та вищими органами державного управління України місцеві органи влади (місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування) відіграють значну роль у регулюванні державно-конфесійних відносин, зокрема в реалізації державної політики у сфері зазначених відносин на місцевому рівні. Реалізація адміністративної реформи, так само як і подальша гармонізація державно-конфесійних відносин в Україні, об'єктивно потребують як аналізу повноважень та практики діяльності вказаних органів у зазначеній сфері, так і вироблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення їх відповідної роботи.

Попри те що законодавство України наділяє органи місцевої влади значними повноваженнями у сфері державно-конфесійних відносин, їх діяльність у вказаній сфері, на відміну від діяльності вищих органів влади України та державного органу у справах релігій, не набула достатнього наукового висвітлення. Натомість існує наукова література, присвячена загальним питанням діяльності органів місцевої влади (наприклад, навчальний посібник М. М. Їжі, Т. І. Пахомової, Я. О. Різникової «Організаційно-правові засади державного управління» [2]), проте в ній не акцентується увага на функціях вказаних органів у сфері державно-конфесійних відносин.

Мета статті – заповнити зазначену прогалину, проаналізувавши повноваження місцевих органів влади у сфері державно-конфесійних відносин в Україні.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про місцеве самоврядування» сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, цим та іншими законами. Обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст у межах повноважень, визначених Конституцією України, цим та іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами [11].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. Місцеві державні адміністрації в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечують виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня; законність і правопорядок, додержання прав і свобод громадян тощо (ст. 2 закону), а згідно зі ст. 25 закону – виконання законодавства про свободу світогляду і віросповідання. Для реалізації своїх повноважень місцеві державні адміністрації, відповідно до ст. 28 вказаного закону, мають право, зокрема, одержувати відповідну статистичну інформацію та інші дані від організацій, їх філіалів і відділень незалежно від форм власності, у тому числі й від

релігійних організацій; давати згідно з чинним законодавством обов'язкові для виконання розпорядження керівникам підприємств, установ, організацій, їх філіалів та відділень незалежно від форм власності з контрольованих питань, порушувати питання про їх відповідальність у встановленому законом порядку. Згідно зі ст. 37 закону місцеві державні адміністрації взаємодіють з релігійними організаціями для забезпечення прав і свобод громадян, задоволення їх інтересів з урахуванням загальнодержавних і місцевих інтересів, сприяють виконанню статутних завдань та забезпечують додержання законних прав таких об'єднань громадян. Релігійні організації можуть вносити пропозиції з питань їх діяльності на розгляд місцевих державних адміністрацій, мають право брати участь у розгляді внесених ними пропозицій шляхом надання необхідних пояснень та обґрунтувань [12].

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» для реєстрації статуту (положення) релігійної громади громадяни в кількості не менше ніж десять осіб, які утворили її і досягли 18-річного віку, подають заяву та статут (положення) на реєстрацію до обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Автономній Республіці Крим – до Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Орган, який здійснює реєстрацію, у місячний термін розглядає заяву, статут (положення) релігійної організації, приймає відповідне рішення і не пізніше як у десятиденний термін письмово повідомляє про нього заявникам. Зазначена стаття надає можливість органу, що здійснює реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій звернутися до місцевої державної адміністрації, виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради, на території яких здійснює діяльність відповідна релігійна організація, стосовно діяльності такої релігійної організації. Значною мірою це пов'язано з тим, що, згідно зі ст. 15 вказаного закону, у реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути відмовлено, якщо її статут (положення) або діяльність суперечать чинному законодавству. Водночас висновки місцевих органів державної влади або місцевого самоврядування мають лише рекомендаційний характер, а рішення щодо реєстрації (відмови в реєстрації) статуту (положення) релігійної організації ухвалюється вищевказаними, визначеними відповідно до ст. 14 закону, державними органами [14].

Після реєстрації своїх статутів (положень) відповідно до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» релігійні організації для набуття ними статусу юридичної особи мають пройти процедуру їх державної реєстрації, передбачену Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-

підприємств», звернувшись до державного реєстратора – посадової особи, яка відповідно до цього закону від імені держави здійснює державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. При цьому у ст. 5 закону зазначається, що державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців проводиться державним реєстратором за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи-підприємця [6].

Згідно зі ст. 16 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» органу місцевої виконавчої влади, що здійснив реєстрацію статуту (положення) релігійної громади, надається право звертатися до суду щодо припинення діяльності релігійної організації порядком позовного провадження у випадку порушення положень цього закону та інших законодавчих актів України. Указане повноваження забезпечується наділенням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування контрольними функціями щодо додержання законодавства про свободу совісті та релігійні організації, відповідно до ст. 29 зазначеного закону [14].

Слід зауважити, що в ст. 38 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», де йдеться про припинення діяльності юридичних осіб у судовому порядку, серед підстав для ухвалення такого судового рішення щодо юридичної особи вказуються такі: провадження нею діяльності, що суперечить установчим документам; неподання протягом року органам доходів і зборів податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону; наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням [6]. Водночас у ст. 16 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» чітко наголошується на вичерпному переліку підстав для припинення діяльності релігійних організацій, який міститься в ній, що підтверджується і наявною судовою практикою [14]. Тобто діяльність релігійних організацій може бути припинена лише в порядку, визначеному в ст. 16 цього закону і за наявності передбачених нею підстав. При цьому розгляд питань про припинення діяльності релігійних організацій у судовому порядку відповідно до вказаної статті, згідно з постановою Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» від 24 жовтня 2011 р. № 10, не належить до компетенції господарських судів України [7].

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, а в Автономній Республіці Крим – Уряд

Республіки Крим наділяються правом ухвалення рішень щодо передачі в безоплатне користування або повернення у власність релігійних організацій культових будівель і майна, які становлять державну власність. При цьому вказані органи місцевої влади наділені правом визначати порядок користування культовою будівлею і майном релігійними організаціями, яким таке майно передається в почергове користування, шляхом укладення з кожною релігійною громадою окремого договору [14]. Питання ж передачі релігійним організаціям у власність чи користування культових будівель та іншого майна, що перебуває в комунальній власності, вирішується відповідними органами місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [11].

У ст. 92 Земельного кодексу України для релігійних організацій, статуту (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, передбачається право постійного користування земельною ділянкою, тобто право користування земельною ділянкою, яка перебуває в державній або комунальній власності, без установаження строку. Також релігійні організації мають право на загальних умовах користуватися земельними ділянками з правом оренди на підставі ст. 93 Земельного кодексу України. Відповідно до ст. 123 Земельного кодексу надання земельних ділянок державної або комунальної власності в користування здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування. Згідно з указаною статтею релігійна організація, зацікавлена в одержанні в користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, звертається з клопотанням про вибір місця розташування земельної ділянки до відповідної сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації. Відповідно ж до ст. 124 Земельного кодексу передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування шляхом укладення договору оренди земельної ділянки. При цьому в частині 3 вказаної статті зазначається, що передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, зареєстрованим релігійним організаціям здійснюється в порядку, установленому ст. 123 цього кодексу [1]. Відповідно до ст. 26 і 43 Закону України «Про місцеве самоврядування» вирішення майнових, зокрема земельних, питань відбувається лише на пленарних засіданнях органів місцевого самоврядування [11].

Згідно зі ст. 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні

організації» публічні богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії (крім випадків, окремо оговорених у цій статті) проводяться з дозволу відповідної місцевої державної адміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської ради [14]. Слід зазначити, що, відповідно до вказаної статті, релігійні організації можуть проводити богослужіння та релігійні обряди в установах, організаціях і на підприємствах, а також у лікарнях, госпіталах, притулках для престарілих та інвалідів, місцях попереднього ув'язнення і відбування покарання за згодою адміністрації відповідних установ.

Органи місцевої виконавчої влади, які відповідно до ст. 14 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» здійснили реєстрацію статуту (положення) релігійної громади, згідно зі ст. 24 вказаного закону наділені правом погодження релігійної діяльності священнослужителів-іноземців, що прибули до України на запрошення відповідної релігійної організації. При цьому в законі чітко визначається, що священнослужителі, релігійні проповідники, наставники, інші представники зарубіжних організацій, які є іноземними громадянами і тимчасово перебувають в Україні, можуть займатися проповіданням релігійних віровчень, виконанням релігійних обрядів чи іншою канонічною діяльністю лише в тих релігійних організаціях, за запрошенням яких вони прибули, і за офіційним погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації [14].

Крім того, відповідно до пункту 11 Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2011 р. № 567, запрошення релігійної організації для перебування з метою проповідання релігійних віровчень, виконання релігійних обрядів чи іншої канонічної діяльності для того, щоб бути підставою для оформлення короткострокової чи довгострокової візи, має бути погоджене з державним органом, який здійснив реєстрацію відповідної релігійної організації [8].

Згідно ж зі ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» погодження з відповідним державним органом, що здійснив реєстрацію релігійної громади, запрошення нею іноземця та особи без громадянства прибути до України з метою проповідання релігійних віровчень, виконання релігійних обрядів чи іншої канонічної діяльності є необхідною умовою для перебування таких іноземців на території України на законних підставах. Так само погодження відповідного державного органу є необхідним для видачі такому іноземцю посвідки на тимчасове проживання відповідно до ст. 5 цього закону [13].

Крім зазначеного, на відповідні структурні підрозділи місцевої

державної адміністрації, згідно із Законом України «Про альтернативну (невійськову) службу» зі змінами 2012 р., покладено вирішення питань, пов'язаних із направленням і проходженням альтернативної служби [3]. Водночас, відповідно до ст. 7 вказаного закону, для вирішення питань проходження альтернативної служби Кабінет Міністрів України та місцеві державні адміністрації можуть утворювати відповідні допоміжні органи у справах альтернативної служби. Водночас слід зазначити, що до змін 2012 р. для вирішення питань проходження альтернативної служби утворювались комісії у справах альтернативної служби України, Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, а в разі необхідності – районних і міських комісій. Положення про комісії у справах альтернативної служби затверджував Кабінет Міністрів України, а забезпечення діяльності комісій покладалось на центральний орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики і його територіальні органи [4]. Також на місцеві державні адміністрації покладено сприяння релігійним організаціям (так само як і громадським організаціям, благодійним фондам, окремим громадянам) у поданні допомоги соціально незахищеним громадянам [12].

Для практичного опрацювання питань, пов'язаних із реалізацією державної політики у сфері державно-конфесійних відносин, у структурі обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій визначено відповідні підрозділи, а також відповідний орган у структурі Уряду Автономної Республіки Крим. Слід зазначити, що ліквідація у 2010 р. Державного комітету України у справах національностей та релігій як центрального органу виконавчої влади, відповідального за реалізацію державної політики у відповідній сфері, призвела до ліквідації Республіканського комітету у справах релігій Автономної Республіки Крим, управлінь у справах релігій та національностей Київської міської та Одеської обласної державних адміністрацій, а також відповідних структурних підрозділів у ряді інших обласних державних адміністрацій. Водночас адміністративна реформа не призвела до уніфікації у справі організаційно-інституційного забезпечення реалізації державної політики у відповідній сфері. Так, на сьогодні виконання відповідних функцій покладено на Міністерство культури Автономної Республіки Крим; управління (головні управління, відділи) з питань внутрішньої політики семи обласних, Севастопольської міської державних адміністрацій; управління (головні управління) взаємодії (комунікації) з громадськістю чотирьох обласних державних адміністрацій; управління (департаменти) культури семи обласних, Київської міської державних адміністрацій; а у восьми обласних державних

адміністраціях збереглися відділи у справах релігій (національностей та релігій). При цьому зазначимо, що обласні (міські) державні адміністрації не мають уніфікованої структури, крім того, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 6 лютого 2013 р. № 99 [5], було визнано такою, що втратила чинність, Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про управління у справах національностей та релігій Київської міської, управління (відділ) у справах національностей та релігій обласної, відділ у справах національностей та релігій Севастопольської міської державної адміністрації» від 12 березня 2008 р. № 171 [10], що, зокрема, призводить до покладання відповідних функцій у сфері державно-конфесійних відносин на різні підрозділи обласних (міських) державних адміністрацій, а також негативно впливає на їх функціональність. Водночас рекомендаційний перелік структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606, містить рекомендацію щодо утворення у структурі вказаних держадміністрацій структурного підрозділу з питань культури, національностей та релігій [9].

Зважаючи на вищевикладене, можна зробити такі висновки:

1. Попри безумовну важливість діяльності вищих органів влади України у сфері формування та реалізації державної політики в галузі державно-конфесійних відносин значний обсяг завдань і повноважень у цій галузі покладено на органи місцевої влади (реєстраційні і контрольні функції, питання передачі релігійним організаціям майна і земельних ділянок державної і комунальної власності, погодження проведення публічних релігійних заходів, погодження запрошення і релігійної діяльності священнослужителів-іноземців, вирішення питань, пов'язаних із проходженням альтернативної служби тощо).

2. Наділення місцевих органів виконавчої влади значним комплексом повноважень у сфері державно-конфесійних відносин, так само як урахування наявних в Україні невирішених гострих проблемних питань у сфері як державно-конфесійних (зокрема, питання повернення колишнього церковного майна), так і міжконфесійних відносин, обумовлює необхідність:

– відновлення як центрального органу виконавчої влади у справах релігій (наприклад, у статусі Державної служби у справах національностей та релігій як центрального органу виконавчої влади, діяльність якого б спрямовував і координував міністр культури України), так і системи структурних підрозділів у справах

релігій в обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях та в Уряді Автономної Республіки Крим із забезпеченням їх подвійного підпорядкування центральному органу виконавчої влади у справах релігій та керівництву відповідних місцевих органів виконавчої влади з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики у вказаній галузі;

– затвердження Типового положення про структурний підрозділ у справах релігій обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, зокрема з метою чіткого визначення їх функцій.

3. Наділення місцевих органів влади комплексом вищевказаних повноважень у сфері державно-конфесійних відносин покладає на їх працівників високу відповідальність, у тому числі щодо дотримання принципу рівності релігійних організацій перед законом, неприпустимості встановлення будь-яких переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання чи релігійної організації щодо інших, образи релігійних почуттів віруючих громадян тощо. Указане обумовлює необхідність забезпечення якісної відповідної підготовки працівників таких органів. Ураховуючи це, пропонується забезпечити:

– викладання в процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців навчальних курсів з питань державно-конфесійних відносин;

– регулярне проведення профільної перепідготовки працівників відповідних підрозділів місцевих органів влади, зокрема шляхом забезпечення їх участі в семінарах, круглих столах, конференціях тощо з питань державно-конфесійних відносин;

– наукове забезпечення силами Національної академії державного управління при Президенті України діяльності органів влади, відповідальних за реалізацію державної політики у сфері державно-конфесійних відносин в Україні.

Подальші дослідження даної проблематики, на нашу думку, з урахуванням нещодавніх змін до законодавства мають стосуватися аналізу нинішнього порядку вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням функціонування в Україні інституту альтернативної (невійськової) служби.

Список використаних джерел

1. **Земельний** кодекс України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14.

2. **Іжа М. М.** Організаційно-правові засади державного управління : навч. посіб. / М. М. Іжа, Т. І. Пахомова, Я. О. Різнікова. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2008. – 308 с.

3. **Про альтернативну** (невійськову) службу : Закон України від

12 груд. 1991 р. № 1975-XII. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1975-12.

4. **Про альтернативну** (невійськову) службу : Закон України (в редакції 2008 р.) від 12 груд. 1991 р. № 1975-XII. – Режим доступу : www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=164%3A1&catid=39%3A1u&Itemid=66&lang=uk

5. **Про визнання** такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лют. 2013 р. № 99. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/99-2013-п.

6. **Про державну** реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 755-IV. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/755-15.

7. **Про деякі** питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 24 жовт. 2011 р. № 10. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-11/print1320923026719263.

8. **Про затвердження** Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 черв. 2011 р. № 567. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/567-2011-п.

9. **Про затвердження** рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квіт. 2012 р. № 606. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-п.

10. **Про затвердження** Типового положення про управління у справах національностей та релігій Київської міської, управління (відділ) у справах національностей та релігій обласної, відділ у справах національностей та релігій Севастопольської міської державної адміністрації : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 берез. 2008 р. № 171. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/171-2008-п.

11. **Про місцеве** самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр.

12. **Про місцеві** державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14.

13. **Про правовий** статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 верес. 2011 р. № 3773-VI. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17.

14. **Про свободу** совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квіт. 1991 р. № 987-XII. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12.

List of references

1. **Zemelnyi** kodeks Ukrainy vid 25 zhovt. 2001 r. № 2768-III. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14.

2. **Yizha M. M.** Orhanizatsiino-pravovi zasady derzhavnoho upravlinnia :

navch. posib. / M. M. Yizha, T. I. Pakhomova, Ya. O. Riznykova. – O. : ORIDU NADU, 2008. – 308 s.

3. **Pro alternatyvnu** (neviiskovu) sluzhbu : Zakon Ukrainy vid 12 hrud. 1991 r. № 1975-XII. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1975-12.

4. **Pro alternatyvnu** (neviiskovu) sluzhbu : Zakon Ukrainy (v redaktsii 2008 r.) vid 12 hrud. № 1975-KhII. – Rezhym dostupu : www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=164%3A1&catid=39%3A1u&Itemid=66&lang=uk.

5. **Pro vyznannia** takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 liut. 2013 r. № 99. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/99-2013-п.

6. **Pro derzhavnu** reiestratsiiu yurydychnykh osib ta fizychnykh osib-pidpriyemtsiv : Zakon Ukrainy vid 15 trav. 2003 r. № 755-IV. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/755-15.

7. **Pro deiaki** pytannia pidvidomchosti i pidsudnosti sprav hospodarskym sudam : Postanova Plenumu Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 24 zhovt. 2011 r. № 10. – Rezhym dostupu : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-11/print1320923026719263.

8. **Pro zatverdzhennia** Pravyl oformlennia viz dlia vizdu v Ukrainu i tranzytnoho proizdu cherez yii terytoriiu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 cherv. 2011 r. № 567. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/567-2011-п.

9. **Pro zatverdzhennia** rekomendatsiinykh perelikiv strukturnykh pidrozdiliv oblasnoi, Kyivskoi ta Sevastopolskoi miskoi, raionnoi, raionnoi v mm. Kyievi ta Sevastopoli derzhavnykh administratsii : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 kvit. 2012 r. № 606. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-п.

10. **Pro zatverdzhennia** Typovoho polozhennia pro upravlinnia u spravakh natsionalnostei ta relihii Kyivskoi miskoi, upravlinnia (viddil) u spravakh natsionalnostei ta relihii oblasnoi, viddil u spravakh natsionalnostei ta relihii Sevastopolskoi miskoi derzhavnoi administratsii : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 berez. 2008 r. № 171. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/171-2008-п.

11. **Pro mistseve** samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21 trav. 1997 r. № 280/97-VR. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр.

12. **Pro mistsevi** derzhavni administratsii : Zakon Ukrainy vid 9 kvit. 1999 r. № 586-XIV. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14.

13. **Pro pravovyi** status inozemtsiv ta osib bez hromadianstva : Zakon Ukrainy vid 22 veres. 2011 r. № 3773-VI. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17.

14. **Pro svobodu** sovisti ta relihiini orhanizatsii : Zakon Ukrainy vid 23 kvit. 1991 r. № 987-XII. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12.

Надійшла до редколегії 23.04.14